

KONU

ALİŞTIRMA

CÜMLE: Bir düşünceyi isteği, haberi ya da duyguyu anlatmamızı sağlayan, bir veya birden çok sözcükten oluşan anlatım birimine “cümle” denir.

ÖRNEK:

Yoruludum.

Eşyaları taşıırken çok yoruludum.

ÖGE: Cümlelerdeki sözcüklerin tek başına ya da söz grupları halinde cümlede yerine getirdikleri göreve “öge” adı verilir.

<< Öge konusu birçok alt bilgi gerektirir. Özellikle söz grupları iyi bilinmelidir.

<< Söz grupları isim ve sıfat tamlamaları, deyimler, ikilemeler, birleşik fiiller, söz grupları kesinlikle birbirinden ayrılmalıdır.

<< Ögeler bulunurken mutlaka önce yüklem hemen peşinden özne bulunmalıdır. Sıralama için YÖNTEM kelimesi kullanılabilir. (Yüklem Özne Nesne Tümleçler EM)

<< Diğer ögeleri bulmak için mutlaka yükleme soru sorulmalıdır.

<< Ögeleri bulurken kimin ve neyin soruları asla sorulmamalıdır.

Ögeler Temel ve Yardımcı olarak ikiye ayrılır:

Temel Ögeler: Yüklem - Özne

Yardımcı Ögeler: Nesne - Yer Tamlayıcısı (Dolaylı Tümleç) - Zarf Tümleci

DOLAYLI TÜMLEÇ (YER TAMLAYICISI)

Cümlede yönelme, bulunma, ayırma bakımından yüklemi tamamlayan sözcük ya da söz grubudur.

Yükleme sorulan “**kime, kimde, kimden, neye, neyde, neyden, nereye, nerede, nereden?**” sorularına cevap veren sözcük ya da söz grubudur.

Örnek: Babam beni çay ocağının önünde bekliyormuş.

Özne Nesne Yer Tamlayıcısı Yüklem

“Babam nerede bekliyormuş?” sorusuna “çay ocağının önünde” söz grubu cevap vermektedir.

Dolaylı tümleci bulmada –e / -de / -den hal eklerinin iyi bilinmesi önemlidir, çünkü dolaylı tümleç olan ögelerin bu ekleri alması gerekmektedir.

Okula - Okulda - Okuldan

TÜRKÇE DERSİ

Aşağıdaki cümlelerin yer tamlayıcılarını bularak alttaki boş alana yazınız. (Yer tamlayıcısı sözcük veya sözcük grubundan oluşabilir.)

Çalıların arkasında dalların kımıldadığını gördüm.

[.....]

Rehber, Rus turistleri Kapadokya’ya götürdü.

[.....]

Giresun Kuzalan Tabiat Parkı Dereli ilçesinde bulunuyor.

[.....]

Tüm dosyaları masanın üstüne yerleştirdi.

[.....]

Laboratuara deneyler için yeni malzemeler gelmiş.

[.....]

Bayramda kardeşine yeni çıkan kitaplardan birini aldı.

[.....]

Atamalar sonucunda tayini Maraş’a çıkmış.

[.....]

Serentiye astıkları mısırları kuşlara yedirmişler.

[.....]

Ülkemiz Suriyeli göçmenlere yardım ediyor.

[.....]

Kişilik, insanlarda dostluğun ilk şartı olmalıdır.

[.....]

Elindeki çöpleri pencereden gittikleri yola attı.

[.....]

İshakpaşa Sarayı Ağrı Doğubayazıt’ta bulunmaktadır.

[.....]

Misafirlerine yeni öğrendiği kekten yaptı.

[.....]

Elindeki çiçekleri eşine hediye etti.

[.....]

ETKİNLİK

TÜRKÇE DERSİ

Aşağıdaki cümlelerde –de –da /-den -dan eklerinin hangi cümlelerden dolaylı tümleş (Yer Tamlayıcısı) yapmadığını belirleyiniz ve işaretleyiniz.

- [] Ekinler yeşerdiğinde bahar doğuyor yeryüzüne.
- [] Şehrin ortasındaki kemer köprüde onarım yapıyorlar.
- [] Etiketin üzerinde kıyafetin fiyatı yazmıyordu.
- [] Korktuğundan köpeğe hiç yaklaşmadı.
- [] Şelaleye ulaşmak için ormandan geçtiler.
- [] Gömlekte ketçap lekesi vardı.

TÜRKÇE DERSİ

Aşağıdaki cümlelerdeki boş alanları uygun dolaylı tümleşle doldurunuz.

- Ünlü ressamın resmi yakışmıştı.
- Çocuğun oyuncakları kalmış?
- elindeki maydanozları verip gitti.
- Hazırladıkları iki valizle gideceklermiş.
- Tazelediği yünleri yerleştirdi.
- Kuş iki tane yavru kuş vardı.

TÜRKÇE DERSİ

Aşağıdaki cümlelerden yer tamlayıcısı bulunmayanları işaretleyiniz.

- ☐ Bedeni bulunmadığından beğendiği gömleği alamadı.
- ☐ Ürünleri raflara dizerken yanlışlık yapmışlar.
- ☐ Kitapta bu konuyla ilgili bir yazı görmüştüm.
- ☐ Yeni elbisesini giyerek düğüne gitti.
- ☐ Bilgisayar programları hayatımızı kolaylaştırıyor.
- ☐ Pencereden bakınca gördüğü manzaraya bayıldı.

TEST

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yer tamlayıcısı (dolaylı tümleş) yoktur?

- A) Okuduğu kitapta güzel hikâyeler vardı.
- B) Çocuk, korkudan yaprak gibi titriyordu.
- C) Kardeşim beni, annemi, babamı odasına çağırdı.
- D) Yaşlı kadın, köyün dışındaki evde yalnız yaşıyordu.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru yer tamlayıcısını buldurmaya yöneliktir?

- A) Tatilden ne zaman döneceksin?
- B) Sen patlıcan yemeğini nasıl yapıyorsun?
- C) Bu pazar sahilde ne kadar yürüdün?
- D) Arkadaşın kazağı nereden almış?

Onu düşündüm incecik söğüt dalında
Ta çocukluğumda duymuştum bu adı
Bir akşamdı Kızılırmak kıyısında
Babamdan dinlemiştim masalını

3. Yukarıdaki dizelerin hangisinde yer tamlayıcısı kullanılmamıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

4. Aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı dolaylı tümleş (yer tamlayıcısı) değildir?

- A) - Sen bu arabayı kimden aldın?
- Yakın arkadaşımдан.
- B) - Sana nasıl davrandı?
- İçten.
- C) - Hangi işlerden anlarsın?
- Mobilya ve antika işlerinden.
- D) - Daha önce nerede çalışmıştınız?
- Cam fabrikasında.

Düşten uyandı, çalgıma ses kattılar bugün
Saz tellerinde dün uyuyan ses konukları
Solgun yüzünde kaygı taşır her gelen geçen
Hep saz benizlidir bu yıl eylül çocukları

5. Yukarıdaki dizelerin hangilerinde yer tamlayıcısı kullanılmıştır?

- A) 1-2 B) 1-3 C) 2-4 D) 1-4

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soru, dolaylı tümleş bulmaya yöneliktir?

- A) Annene en son ne zaman telefon ettin?
- B) Okul gezisine neden gelmedin?
- C) Yemekten sonra sahile mi gideceğiz?
- D) Çocuk babaannesinde kaç gün kalacak?